

Europske kulturne politike i programi u kulturi - Rijeka 2020. - europska prijestolnica kulture

---

Božičković, Milica

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:265709>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-03-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije
Preddiplomski interdisciplinarni studij Kultura i turizam

MILICA BOŽIČKOVIĆ

**EUROPSKE KULTURNE POLITIKE I PROGRAMI U KULTURI – RIJEKA 2020 –
EUROPSKA PRIJESTOLNICA KULTURE**

Završni rad

Pula, rujan, 2019. godine

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije
Preddiplomski interdisciplinarni studij Kultura i turizam

MILICA BOŽIČKOVIĆ

**EUROPSKE KULTURNE POLITIKE I PROGRAMI U KULTURI – RIJEKA 2020 –
EUROPSKA PRIJESTOLNICA KULTURE**

Završni rad

JMBAG: 0303060130, redovita studentica

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Kulturni identitet Hrvatske

Znanstveno područje: Interdisciplinarne znanosti

Mentor: doc. dr. sc. Nataša Urošević

Pula, rujan, 2019. godine

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Milica Božičković, kandidat za prvostupnika kulture i turizma ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 25. rujan 2019. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Milica Božičković, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Europske kulturne politike i programi u kulturi - Rijeka 2020 - Europska prijestolnica kulture koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 25. rujna 2019. godine

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. Kultura – značenje, pojam, definicija.....	2
2.1. Razumijevanje kulturne raznolikosti.....	4
2.1.1. Konvencija o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izraza	6
3. Kulturne politike	10
3.1. Europske kulturne politike	10
3.2. Kulturna suradnja.....	12
3.3. Kulturni i kreativni programi.....	14
4. Europska prijestolnica kulture	19
4.1. Povijest Europske prijestolnice kulture	19
4.2. Izbor Europske prijestolnice kulture	21
5. Rijeka 2020	22
5.1. Programski pravci	24
5.2. Revitalizacija kulturne baštine.....	27
6. ZAKLJUČAK	31
7. POPIS LITERATURE I DRUGIH IZVORA	32
SAŽETAK.....	34
ABSTRACT.....	35

1. UVOD

Ovim završnim radom nastoji se prikazati važnost kulture, kulturne raznolikosti, kulturnih politika i međunarodne kulturne suradnje koja se odvija pomoću raznih kulturnih i kreativnih programa. Posebna pažnja ovog rada usmjerena je na europske kulturne programe i projekte kao što su Europska prijestolnica kulture, čiju titulu nosi hrvatski grad Rijeka. Rad je nastao proučavanjem novije literature nastale na teme kulture, kulturnih politika, kulturne raznolikosti. Podijeljen je u pet poglavlja koji nas od poglavlja *Kultura – značenje, pojam, definicija* vode do *Kulturnih politika* koje su u današnjem svijetu nezaobilazna sastavnica svake zemlje članice Unije. Dolazimo od *Kulturne suradnje i programa u kulturi*, koji su metoda ostvarivanja međunarodne kulturne suradnje, do trenutno najvažnijeg europskog projekta za Hrvatsku i grad Rijeku – *Europske prijestolnice kulture*. Tijekom obrade podataka i informacija iz literature te mrežnih stranica Europske unije, Europske komisije, Vlade Republike Hrvatske i dr. uviđamo kako se pojmovi poput kulture, kulturne raznolikosti i politike ne mogu jednostavno definirati te da postoje razna značenja i definicije ovisno od autora do autora. Kulturu prema tome možemo doživljavati kao nešto osobno, ali opet javno jer je sastavni dio života svakog pojedinca nekog društva, a ujedno predstavlja društva na nacionalnim, regionalnim i ostalim razinama. Pojam kulturne raznolikosti možemo shvatiti kao ideju koja potiče kulture na njihov daljnji razvoj, očuvanje, promicanje, poštovanje te vodi do stvaranja potrebnih kulturnih politika koje bi osigurale provedbu takve ideje. Provedbom kulturnih politika otvara se prostor za kvalitetnu međunarodnu kulturnu suradnju. Europska unija programima nastoji učvrstiti i razviti suradnju ne samo među zemljama članicama, već i unutar granica svake zemlje. Cilj ovog rada je prikazati kako je projekt *Europske prijestolnice kulture* jedan od pokretača kulturne scene i suradnje. Projekt je ujedno i izazov koji je grad Rijeka prihvatila te raznim manifestacijama, radionicama, programima, revitalizacijom baštine, prenamjenom i festivalima ide prema cilju, a cilj je prepoznavanje Rijeke na svjetskoj kulturnoj sceni. Europska Unija nastoji stvoriti europsku svijest „ujedinjenjem u različitosti“, dok je Rijeka u projekt Rijeka 2020 ušla kao „luka različitosti“.

2. Kultura – značenje, pojam, definicija

Kultura je jedan od pojmova za kojeg je teško i u današnje vrijeme dati jedinstvenu definiciju. Prilikom pokušaja točne odredbe pojma kulture dolazimo do opsežnih i brojnih definicija. Pojam kulture označava:

- opći proces civilizacije (samouzdizanje, obrazovanje);
- vjerovanje, praksu, način života ili razlikovno svojstvo (etničke skupine, društva, slojeva, podskupina mladih, profesija);
- djela i praksu (intelektualne, a naročito umjetničke aktivnosti) (Williams, prema Borovac Pečarević, 2014).

Možemo ju podijeliti u tri općenite kategorije:

1. idealna kategorija – kultura je shvaćena kao stanje ili proces čovjekovog usavršavanja u odnosu na druge vrijednosti. Veže se uz univerzalno ljudsko stanje, idealni smisao te opis vječnih vrijednosti;
2. dokumentarna kategorija – kultura se smatra skupom djela uma odnosno mašte u kojem su vrlo detaljno zabilježene misli te iskustva ljudi na različite načine.
3. socijalna kategorija – kultura je opis posebnog načina života gdje se određene vrijednosti i značenja izražavaju i u institucijama te svakodnevnom ponašanju. Uključuje pojašnjavanje vrijednosti i značenja unutar posebnog načina života i kulture kao i ostale sastavnice života koje nisu kulturnog značenja (Williams, prema Borovac Pečarević, 2014).

Vladimir Vujčić nam u djelu *Kultura i politika* nudi sljedeća određenja pojma kulture:

- „kultura je identitet pojedinaca i zajednica (etniciteta i religija) i osnova identiteta. Identitet se shvaća kao entitet (etnicitet, nacija, religija) ili pripadanje, prepoznavanje, razlikovanje, samoodređenje i suodređenje s drugima;
- kultura je skup univerzalnih vrednota i vjerovanja, koja predstavljaju simboličke, normativne i regulativne aspekte ljudske egzistencije. Vrednote

su eksternalne i intersubjektivne socijalne pojave u obliku načela, normi, pravila i uputa („programa“) za upravljanje ponašanjem i socijalnim odnosima ljudi. One su regulatorni i orijentacijski mehanizmi društvene kontrole ljudi;

- kultura je sustav simboličkih društveno uređenih značenja koja su ugrađena u sve kulturne artefakte ljudi – i sam je čovjek kulturni artefakt (Vujčić, 2008, str. 35).“

Tena Martinić u knjizi *Kultura kao samoodređenje* navodi kako je kultura: „povezani skup „otežalih“ obavijesti, čvrst i dinamičan civilizacijski podsistem, kojim neka ljudska zajednica oblikuje svoje postojanje. Da bi se taj podređeni sistem održao, valja sustavno prenositi i obnavljati njegove sadržaje (Martinić, 1986, str. 44).“

Britanski književni kritičar Terry Eagleton iznosi kako je kultura: „ukupnost umjetničkog i intelektualnog rada priznate vrijednosti, zajedno s ustanovama koje ga proizvode, razdaju i upravljaju njime (Eagleton, 2002, str. 30).“ Iznosi kako se kulturom u postmoderno doba naziva skoro svako područje ljudskog života i djelovanja. Dijeli ju u tri shvaćanja:

1. kultura je preduvjet civiliziranosti gdje se socijalni život temelji na uljuđenosti;
2. kultura je potvrda nacionalnog, etničkog, religijskog i drugih identiteta;
3. kultura je shvaćena kao bitna, neodvojiva od politike (Eagleton, 2002).

U okvirima Europske unije kultura se uglavnom gleda iz ekonomske perspektive gdje se naglašavaju gospodarski potencijal te uloga kulturnih i kreativnih industrija.

Kulturu je za neke zemlje sinonim umjetnosti. Politika tih zemalja fokusira se na vizualnu i izvedbenu umjetnost poput kazališta, festivala i dr. Možemo ju smatrati i načinom života prema kojem se jedna nacionalna zajednica, grad ili pojedinac razlikuje od drugih. U kulturu ulazi i folklor i ples, prehrana te ulični život i moda. Ona je neodvojivi dio svakog ljudskog djelovanja, bilo na osobnoj ili javnoj razini te je vrlo teško promatrati aspekte života pojedinaca, grupe, društava, nacije bez da ih povežemo s kulturom ili nekim njezinim obilježjem. Nije samo pojam kojeg definiramo, već postojanje nas samih od mikrorazina do nacionalnih, međunarodnih.

2.1. Razumijevanje kulturne raznolikosti

Kulturna raznolikost je postala jedan od glavnih izazova današnjeg vremena. Brz porast multikulturnih društava, zemalja, međunarodne migracije i ubrzani razvoj digitalnih i drugih tehnologija dovodi do pitanja koja je potrebno rješavati međunarodnom suradnjom, razmjenama znanja i iskustava. Veliku ulogu u promicanju te očuvanju kulturne raznolikosti imaju međunarodna tijela i organizacije, među kojima je velika i važna uloga UNESCO – a.

Kulturna raznolikost je, kao i pojam kulture, višeznačan i kompleksan fenomen. Prema najčešćoj definiciji kulturne raznolikosti koja proizlazi iz domene politike, kao osnovni kriteriji navode se jezik, etička pripadnost, (kulturne) tradicije te religija. Prema tim kriterijima prepoznaju se tzv. „prirodne granice jednog društva“. Pojam tada označava politički smjer koji priznaje kulturnu raznolikost te pravo biti drukčiji kao osnovni princip društva (Cvjetičanin, 2014). Predstavlja dinamičan proces unutar kojeg se potiče suradnja, razmjena te trajna interakcija kultura između zemalja, regija na nacionalnoj odnosno međunarodnoj razini. Smatra se resursom kojim je nužno upravljati ako se želi ostvariti mir i postići održivi razvoj.

Za lakše razumijevanje te promicanje raznolikosti, 2001. godine na Generalnoj konferenciji UNESCO – a donijeta je i prihvaćena *Opća deklaracija o kulturnoj raznolikosti*, jedan od najvažnijih dokumenata posvećen kulturnoj raznolikosti. Zemlje članice Europske unije slaganjem s *Općom deklaracijom* ističu kako je kulturna raznolikost jedno od najvrednijih kulturnih nasljeđa čovječanstva koje, kako bi opstalo, treba čuvati te razvijati prema principima stabilnog i održivog razvoja.

Srž *Opće deklaracije* je zaštititi i promicati kulturnu raznolikost. Osnovni principi su poštovanje, poticanje raznolikosti te volja za zajedničkim životom (Cvjetičanin, 2014). Nastankom *Opće deklaracije* potaknuto je nastajanje *Konvencije o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izraza* čije je djelovanje detaljnije predstavljeno u potpoglavlju 2.1.1. Razumijevanje kulturne raznolikosti nije samo puko razumijevanje tog pojma. Kulturna raznolikost je temelj na kojem bi se trebalo graditi društvo svake zemlje članice unije te naposljetku društvo Europske unije.

U UNESCO – ovom sjedištu u Parizu 2009. godine predstavljeno je *Svjetsko izvješće o kulturnoj raznolikosti i interkulturalnom dijalogu* naziva „Ulagati u kulturnu raznolikost i interkulturalni dijalog“. Cilj UNESCO – a je bilo da *Izvješćem* pridonese razumijevanju kulturne raznolikosti te da protumači na koji je način blagotvorna za djelovanje međunarodne zajednice. Važno je istaknuti kako *Izvješće* ne nudi bilježenje ili popis kulturne raznolikosti u obliku statističkih podataka, već predstavlja nastojanje da se kulturnu raznolikost na međunarodnoj razini prihvati ne samo i isključivo kao dobro predano u nasljeđe koje treba zaštititi, nego kao resurs kojim je potrebno upravljati.

Izvješćem se zagovara donošenje strategija kojima je cilj briga o kulturnim promjenama te čija će primjena pojedincu tj. stanovništvu pomoći pri učinkovitom odgovoru na istu. Potvrđuje se važnost autohtonih kultura, prepoznaje vrijednost i važnost sudjelovanja šire publike i institucija civilnog društva u kulturnom životu te potiče doprinos privatnog sektora u razvoj kulture i umjetnosti.

Kulturna raznolikost nije statična, neprestano se obnavlja, mijenja, preoblikuje. Živimo u svijetu brzih procesa i promjena te je nužno otvoriti „vrata“ svijetu, no isto tako ostati svjestan posebnosti vlastite kulture. Prema tome bi suvremene države trebale definirati takve kulturne politike kojima je prioritet i cilj osiguranje i priznanje slobode izražavanja kulturne raznolikosti na cjelokupnom teritoriju. Države su dužne svim svojim građanima osigurati pravo na:

- slobodno izražavanje svojih posebnosti;
- slobodno izražavanje svojeg kulturnog identiteta;
- prostor za izražavanje kulturnih raznolikosti (Cvjetičanin, 2014).

Država osiguravajući svojim građanima slobodno izražavanje posebnosti, identiteta te kulturnih raznolikosti povećava stupanj demokracije i tolerancije. Multikulturalizmom se izražava tolerancija odnosno uklanja stav o nadmoći ili prvenstvu jedne kulture tj. društva nad drugim. Poštovanjem ravnopravnosti otvaraju se nove mogućnosti razvoja odnosa u svim društvenim razinama.

Za razumijevanje drugih kultura nužno je isključiti svaku težnju za dominacijom. Potrebno je pronaći „duh istraživača“ koji nas vodi k stvaranju „mjesta za drugoga“. Ubrzanim i novim procesima života izgubili smo osjećaj međuovisnosti i

gustoće ljudskog života (Cvjetičanin, 2014). Kulture je potrebno shvaćati kao besplatne vrijednosti koje su nam pružene tijekom suradnje i razmjene. Vrlo je važno zajedničko djelovanje kultura jer se samo otvorenim načinima komuniciranja, razmjene i djelovanja dolazi do kulturne raznolikosti i njezinog promicanja.

2.1.1. Konvencija o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izraza

Kako bi Europska unija ostvarila ravnopravnije odnose u međunarodnoj suradnji i razmjeni te uspjela u širenju i poštovanju kulturne raznolikosti, na 33. zasjedanju Generalne konferencije UNESCO – a 2005. godine, prihvaćena je *Konvencija o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izraza*. *Konvencija* je za Republiku Hrvatsku stupila na snagu u ožujku 2007. godine.

Kako bi što bolje razumjeli *Konvenciju* i njezinu svrhu, potrebno je definirati osnovne pojmove: kulturnu raznolikost, kulturni sadržaj, kulturni izričaj, kulturne aktivnosti, proizvode i usluge, kulturne industrije, kulturne politike i mjere, zaštitu te interkulturalnost. U smislu *Konvencije*:

- **kulturna raznolikost** se odnosi na raznovrsne načine na koje kulture skupina i društava pronalaze svoj izričaj. Ovi se izričaju prenose unutar i između skupina i društava. Kulturna se raznolikost očituje ne samo kroz različite načine na koje se kulturna baština čovječanstva izražava, širi i prenosi preko raznolikih kulturnih izričaja, nego i kroz različite načine umjetničkog stvaralaštva, proizvodnje, prenošenja, distribucije i uživanja bez obzira na korištena sredstva i tehnologije;
- **kulturni sadržaj** odnosi se na simboličko značenje, umjetničku dimenziju i kulturne vrijednosti koje potječu od ili izražavaju kulturne identitete;
- **kulturni izričaji** su oni izričaji koji proistječu iz stvaralaštva pojedinaca, skupina i društava i koji imaju kulturni sadržaj;
- **kulturne aktivnosti, proizvodi i usluge** odnose se na one aktivnosti, proizvode i usluge koje u vremenu u kojem se smatraju specifičnim svojstvom, korištenjem ili svrhom utjelovljuju ili prenose kulturne izričaje bez

obzira na komercijalnu vrijednost koju mogu imati. Kulturne aktivnosti mogu biti same sebi cilj ili mogu pridonostiti proizvodnji kulturnih proizvoda i usluga;

- **kulturne industrije** podrazumijevaju industrije koje proizvode i distribuiraju kulturne proizvode ili usluge;
- **kulturne politike i mjere** podrazumijevaju one politike i mjere koje se odnose na kulturu, bilo na lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj ili međunarodnoj razini, a koje su usmjerene izravno na kulturu kao takvu ili koje su formulirane tako da izravno utječu na kulturne izričaje pojedinaca, skupina ili društava, uključujući i na stvaranje, proizvodnju, širenje ili distribuciju te pristup kulturnim aktivnostima, proizvodima i uslugama;
- **zaštita** znači usvajanje mjera koje imaju za cilj očuvanje, zaštitu i unapređenje raznolikosti kulturnih izričaja. Štiti znači usvajati takve mjere;
- **interkulturalnost** se odnosi na postojanje i ravnopravno međusobno djelovanje različitih kultura te mogućnost stvaranja zajedničkih kulturnih izričaja putem dijaloga i uzajamnog poštivanja (Konvencija o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja, 2006, čl. 4).

Provedba *Konvencije* izvodi se na tri razine:

1. nacionalna – vlade;
2. nadnacionalna – kolektivni nadzor zemalja potpisnica tj. organi Konvencije;
3. nacionalna tj. transnacionalna – ključna uloga civilnog društva u zaštiti te promicanju raznolikosti kulturnih izraza (Cvjetičanin, 2014).

Prihvatanjem *Konvencije*, države se obvezuju na poštovanje i provođenje njezinih vodećih ciljeva te načela. Temelji na devet osnovnih ciljeva i osam vodećih načela.

Osnovni ciljevi *Konvencije* su:

1. zaštita i promicanje raznolikosti kulturnih izričaja;
2. stvaranje uvjeta za unapređivanje kultura i njihovo slobodno međusobno djelovanje na uzajamno koristan način;
3. poticanje dijaloga između kultura u cilju osiguranja širih i uravnoteženih kulturnih razmjena u svijetu u korist međukulturnog poštivanja i kulture mira;
4. njegovanje interkulturalnosti radi razvijanja međusobnog kulturnog djelovanja u duhu izgradnje mostova među narodima;

5. promicanje poštivanja raznolikosti kulturnih izričaja i podizanja svijesti o njezinoj vrijednosti na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini;
6. potvrđivanje važnosti povezanosti kulture i razvoja za sve države, osobito države u razvoju, te podupiranje aktivnosti koje se poduzimaju na nacionalnoj i međunarodnoj razini za priznavanje stvarne vrijednosti ove povezanosti;
7. priznavanje specifične prirode kulturnih aktivnosti, proizvoda i usluga kao nositelja identiteta, vrijednosti i značenja;
8. potvrđivanja suverenog prava država da zadrže, usvajaju i provode politike i mjere koje smatraju prikladnima za zaštitu i promicanje raznolikosti kulturnih izričaja na svom teritoriju;
9. jačanje međunarodne suradnje i solidarnosti u duhu partnerstva, osobito u cilju povećavanja sposobnosti zemalja u razvoju da zaštite i promiču raznolikost kulturnih izričaja (Konvencija o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja, 2006, čl. 1).

Vodeća načela *Konvencije* su:

1. „načelo poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda;
2. načelo suvereniteta;
3. načelo jednakog dostojanstva i poštivanja svih kultura;
4. načelo međunarodne solidarnosti i suradnje;
5. načelo komplementarnosti gospodarskih i kulturnih aspekata razvoja;
6. načelo održivog razvoja;
7. načelo ravnopravnog pristupa;
8. načelo otvorenosti i ravnoteže (Konvencija o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja, 2006, čl. 2).

Unutar *Konvencije* prihvaćena je dvojna, specifična priroda (kulturna i ekonomska) kulturnih aktivnosti, dobara i usluga, značenja i vrijednosti. Oni se ne tretiraju isključivo sa stajališta komercijalne vrijednosti te ih ne možemo promatrati kao robu. Ističe se kako je zaštitu i promicanje kulturne raznolikosti moguće ostvariti poštivanjem ljudskih prava i osnovnih sloboda kao što su sloboda izražavanja, komuniciranja te informiranja. Inzistira se na poštovanju i ravnopravnosti manjinskih kultura i autohtonih naroda pojedine zemlje.

Promatrajući pravnu stranu *Konvencije*, ravnopravna je drugim međunarodnim konvencijama i sporazumima. Zastupljen je odnos međusobne potpore, nepodređenosti i komplementarnosti. U slučaju spora o interpretaciji, provedbi ili primjeni *Konvencije*, rješenje se najprije traži putem pregovora te se isključuju mehanizmi sankcija. Ističe se uloga i legitimnost javnih tj. kulturnih politika u zaštiti i promicanju kulturne raznolikosti. Posebna važnost je usmjerena prema uravnoteženijoj međunarodnoj kulturnoj razmjeni, inovativnom partnerstvu i ulozi kulture u održivom razvoju. Zagovaraju se promjene u međunarodnoj suradnji kojima će se smanjiti tj. prevladati razvojni jaz (Cvjetičanin, 2014). Ovim međunarodnim instrumentom dobivamo objašnjenje te smjernice za provođenje, razvoj, poštovanje i promicanje ne samo raznolikosti kulturnih izraza, već i cjelokupne kulture i kulturnih politika.

3. Kulturne politike

U nastojanju očuvanja kulture, kulturnog identiteta i kulturne raznolikosti, daljnjeg promicanja i provedbe, svaka zemlja članica Europske unije dužna je razviti i provoditi kulturne politike. Kulturnu politiku možemo definirati kao: „skup zakonskih i upravnih mehanizama koji pokreću i usmjeravaju upotrebu različitih resursa – financijskih, fizičkih, političkih, umjetničkih, znanstvenih, obrazovnih i socijalnih – radi povećanja kulturnog kapitala zemlje i utjecaja na oblikovanje kulturnog krajolika (Cvjetičanin, Katunarić ur., 2003, str. 45).“ Kulturna politika se smatra sredstvom sveukupne državne politike koja se tiče kulture. Odnosi se na područje javne politike koje se veže uz aktivnosti koje uključuju umjetnost i kulturu te potiču razvoj kulturne raznolikosti i pristupačnosti.

Budućnost i razvoj kvalitetnih kulturnih politika svake zemlje članice Unije ovisi o prijelazu iz pasivne potrošnje i sudjelovanja u kulturi na interaktivne i kreativne sadržaje. Stoga je potrebno zbog brzih promjena u svim područjima života te ekonomskih, društvenih, estetskih, antropoloških, institucionalnih i političkih preobrazbi u kulturnom području promijeniti tradicionalne modele i pristupe stvaranju i razvoju kulturnih politika (Cvjetičanin, 2014). Neprekidnom komunikacijom, razmjenom iskustava te suradnjom, kulturne politike jačaju. Stvara se mogućnost za izradu kvalitetnih odgovora na nova pitanja i izazove te pruža prilika za razvoj multikulturnog europskog društva.

3.1. Europske kulturne politike

Europska unija je multikulturni prostor u kojem postoje brojne i različite kulture. Stvarno stanje u zemljama članicama nije lako definirati i regulirati stoga je važno izraditi kvalitetne kulturne politike svake zemlje članice kao i Unije same. Izrada i provedba kulturnih politika je najvažnija zadaća zemalja ako se želi prikazati pozitivna slika kulture, kulturne raznolikosti, suradnje i razmjene nekog grada, države, regije.

Promatrajući kulturne politike europskih zemalja dolazi se do nekoliko mišljenja. Prema jednom, Europu se opisuje kao politički kontinent vođen pozitivnim i negativnim društvenim, političkim i kulturnim promjenama proizašlih iz ratova i demokracija. Navodi se kako je zadatak vlada članica Unije da ohrabre javno te privatno istraživanje kulture. Smatra se da kultura može, ako joj kulturne politike osiguraju i omoguće potrebna sredstva, poboljšati kvalitetu života, postati korisna industrija koja obogaćuje svakodnevni život te doprinijeti ekonomskoj i socijalnoj dobrobiti države (Borovac Pečarević, 2014).

Kulturni aktivisti i kreatori politike nastoje da se kulturi prizna poseban status i dodijeli istaknutije mjesto u politikama zemalja. Razlog tomu je što kulturna raznolikost i tehnološki razvoj otvaraju nove mogućnosti za preobrazbu kulturnog života i prostora u otvoreno, dinamično i demokratsko mjesto. Unija teži očuvanju kulturnog pluralizma te ostvarivanju ujedinjena kroz kulturnu raznolikost stoga je važno stvaranje pravnog okvira unutar kojeg će biti uređena osnovna pravila i načini provedbe.

Na formuliranje kulturnih politika u europskim zemljama najveći utjecaj je imalo osnivanje *Kompendija*, jednog od najvećeg i najvažnijeg europskog projekta o kulturnim politikama. *Kompendij kulturnih politika i trendova u Europi* je informacijski i monitoring web – sistem mjera i instrumenata kulturnih politika, debata i kulturnih trendova u zemljama koje su uključene u projekt (Višnić i Dragojević, ur., 2008; Švob-Đokić, ur., 2010). *Kompendij* je zajednički projekt Vijeća Europe i Europskog instituta za komparativna kulturalna istraživanja. Ostvaruje se zajedničkim radom nezavisnih stručnjaka, nevladinih organizacija i vlada. Cilj mu je uključiti sve zemlje koje surađuju u okvirima Europske kulturne konvencije. Struktura *Kompendija* odražava prioritete Vijeća Europe i njegovih država članica te država potpisnica Europske kulturne konvencije. Prioriteti su:

- promocija identiteta i kulturne raznolikosti;
- podrška kreativnosti;
- sudjelovanju u kulturnom životu.

Svaki od priloga tj. profila o pojedinoj zemlji radi se prema već unaprijed zadanoj strukturi koja je ujednačena za sve priloge u kojima se pozornost stavlja na povijesni razvoj, a također se nastoji prikazati sadašnja struktura, legislativno

okruženje te trenutne rasprave o kulturnoj politici (Višnić i Dragojević, ur., 2008; Švob-Đokić, ur., 2010). *Kompendij* teži postati interaktivnim sredstvom koje se održava putem stalno rastuće mreže nacionalnih partnera, resornih ministarstava, stručnjaka za kulturne politike i istraživačkih institucija u Europi. Cilj se ostvaruje:

- nadogradnjom postojeće on – line baze podataka;
- uključivanjem novih izvještaja o zemljama koje dosad još nisu bile zastupljene;
- dopunama o postojećim (Višnić i Dragojević, ur., 2008; Švob-Đokić, ur., 2010).

Stvaranje kulturnih politika specifičan je zadatak, kako za Uniju tako i za svaku pojedinu zemlju članicu, na kojem je potrebno kontinuirano raditi. Pri izradi je potrebno i nužno nastojati u svakom trenutku pronaći bolja i nova rješenja te proučavati suvremene pristupe politikama kako bi se uspješno i kvalitetno odgovorilo na sva pitanja i izazove.

3.2. Kulturna suradnja

Međunarodna kulturna suradnja za Republiku Hrvatsku tj. njezini programi obuhvaćaju: „gostovanja hrvatskih umjetnika i institucija u inozemstvu; programe razmjene hrvatskih i stranih državljana i djelatnika institucija; stručna usavršavanja; skupove, natjecanja i kraće studijske boravke u inozemstvu; značajne međunarodne programe koji prezentiraju umjetnost, baštinu i kulturu drugih naroda (Borovac Pečarević, 2014, str. 61).“ S obzirom na to da vlada Republike Hrvatske nema vlastitu kulturnu agenciju ili institut zadužen za rad na kulturnoj suradnji i kulturnoj promidžbi, Ministarstvo kulture je određeno kao središnje tijelo koje obavlja upravne i druge poslove vezane za područje kulture i kulturne baštine. Djelokrug Ministarstva kulture obuhvaća:

- upravni i drugi poslovi u području *kulture*: razvitak i unapređenje kulture, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, života i djelatnosti, osnivanja ustanova i drugih pravnih osoba u kulturi, promicanje kulturnih veza s drugim zemljama i međunarodnim institucijama, stručne i upravne poslove za Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO, upravne poslove u području javnog informiranja,

poticanje programa kulturnih potreba pripadnika hrvatskoga naroda u drugim zemljama, osiguravanje financijskih, materijalnih i drugih uvjeta za obavljanje i razvitak djelatnosti kulture, osobito muzejske, galerijske, knjižničarske, arhivske, kazališne, glazbene i glazbeno-scenske, nakladničke, likovne i filmske;

- upravni i drugi poslovi *kulturne baštine*: istraživanje, proučavanje, praćenje, evidentiranje, dokumentiranje i promicanje kulturne baštine, središnju informacijsko-dokumentacijsku službu; utvrđivanje svojstva zaštićenih kulturnih dobara, propisivanje mjerila za utvrđivanje programa javnih potreba u kulturi RH, skrb, usklađivanje i vođenje nadzora nad financiranjem programa zaštite kulturne baštine, osnivanje i nadzor nad ustanovama za obavljanje poslova djelatnosti zaštite kulturne baštine, ocjenjivanje uvjeta za rad pravnih i fizičkih osoba na restauratorskim, konzervatorskim i drugim poslovima zaštite kulturne baštine, osiguranje uvjeta za obrazovanje i usavršavanje stručnih radnika u poslovima zaštite kulturne baštine, provedbu nadzora prometa, uvoza i izvoza zaštićenih kulturnih dobara, utvrđivanje uvjeta za korištenje i namjenu kulturnih dobara te upravljanje kulturnim dobrima sukladno propisima, utvrđivanje posebnih uvjeta građenja za zaštitu dijelova kulturne baštine; obavljanje inspekcijskih poslova zaštite kulturne baštine (Ministarstvo Republike Hrvatske, 2019).

Vizija Ministarstva kulture je usmjerena na oblikovanje takvog društva u kojem su sloboda kulturnog i umjetničkog stvaralaštva te zaštita kulturne baštine temelj očuvanja i razvitka nacionalnog i kulturnog identiteta u zajednici europskih naroda Europske Unije. Misija je osigurati normativne, organizacijske, financijske, materijalne i druge uvjete za razvijanje kulturnog i umjetničkog stvaralaštva. Nastoji se osigurati sudjelovanje u kulturi, zaštita i očuvanje kulturne baštine u RH te predstavljanje hrvatske kulture u Europi i svijetu. Podupire se svestrana međunarodna kulturna suradnja. Važno je istaknuti i ciljeve, a oni se odnose na razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i proizvodnje te zaštitu i očuvanje kulturne baštine.

Za kulturnu suradnju također je važno spomenuti *Kulturna vijeća* osnovana pri Ministarstvu kulture. U travnju 2004. godine Hrvatski sabor proglasio je *Zakon o kulturnim vijećima*, gdje se osnivaju *Vijeća* za pojedina područja umjetničkog i kulturnog stvaralaštva radi predlaganja ciljeva kulturne politike i mjera za njezino

provođenje, a posebice predlaganja programa javnih potreba u kulturi za koja se sredstva osiguravaju iz državnog proračuna Republike Hrvatske, te radi ostvarivanja utjecaja kulturnih djelatnika i umjetnika na donošenje odluka važnih za kulturu i umjetnost (Zakon o kulturnim vijećima, 2004, čl. 1). Osnovana su *Vijeća* za: glazbu i glazbeno-scenske umjetnosti, dramske umjetnosti, film i kinematografiju, knjigu i nakladništvo, likovne umjetnosti, nove medijske kulture i međunarodnu kulturnu suradnju i europske integracije. Kako bi ostvarila zadaće, *Vijeća* pružaju pomoć ministru kulture pri:

- donošenju i provedbi godišnjih i dugoročnih programa javnih potreba u kulturi od interesa za Republiku Hrvatsku te njihovo financiranje;
- suodlučuju o utvrđivanju kulturne politike, daju prijedloge i mišljenja;
- raspravljaju o pojedinim pitanjima iz područja kulture i umjetnosti, o njima daju pisana mišljenja i prijedloge (Zakon o kulturnim vijećima, 2004).

U *Zakonu* se poseban naglasak stavlja na međunarodnu kulturnu suradnju u članku 13 koji navodi: „Vijeća u svom radu posebnu pozornost posvećuju promicanju hrvatskoga kulturnog i umjetničkog stvaralaštva u inozemstvu, kao i mjerama koje omogućuju hrvatskoj javnosti da se upozna s priznatim vrijednostima i suvremenim nastojanjima u umjetnosti i kulturi drugih naroda, te u tom smislu podnose svoje prijedloge Vijeću za međunarodnu kulturnu suradnju i europske integracije. Polazeći od potreba u kulturi i umjetnosti nacionalnih manjina i razvoja međunarodne suradnje na području kulture, Vijeća u svom radu potvrđuju načela multikulturalnosti (Zakon o kulturnim vijećima, 2004, čl. 13).“

3.3. Kulturni i kreativni programi

Hrvatska sudjeluje u raznim kulturnim i kreativnim programima te programima koji se neizravno odnose na kulturno područje od kojih se ističu: program *Kultura 2000*, program *Kultura 2007 – 2013*, *Kreativna Europa – program kulture od 2014. do 2020.*, *Strategija Europa 2020.* i projekt *Europa 2030: Izazovi i mogućnosti*. U sklopu teme ovog rada, posebna pažnja se stavlja na projekt *Kreativna Europa – program*

kulture od 2014. do 2020. Također je bitno spomenuti i *Europsku godinu kulturne baštine 2018.*, program koji je uspio spojiti inicijative Oznaka europske baštine, Europsku prijestolnicu kulture, Dane europske baštine i Nagrade za kulturnu baštinu Europa Nostra,

Kultura 2000 program je Europske komisije lansiran 2000. godine kao prvi pokušaj utemeljenja europske kulturne politike. Cilj ovog *Programa* je poticanje suradnje među državama članicama u kulturi tj. stvaranje zajedničkog europskog kulturnog prostora koji bi zbližio narode Unije te očuvao njihove nacionalne i regionalne različitosti. *Program* je obuhvaćao sva područja kulturno – umjetničkog djelovanja: kazalište, skulpture, vizualne umjetnosti, baština, književnost, glazba i audiovizualni sektor (Jelavić, ur., 2007). *Program Kultura 2007 – 2013* okvirni je program Europske zajednice nastao kao zamjena *Programa Kultura 2000*. Cilj je: „poboljšati zajedničko europsko kulturno područje utemeljeno na zajedničkoj kulturnoj baštini i to kroz razvijanje kulturne suradnje između kulturnih stvaratelja, korisnika i institucija zemalja koje sudjeluju u *Programu*, a s ciljem poticanja na stvaranje europskog državljanstva (Jelavić, ur., 2007, str. 10).“ Zalaže se za promicanje transnacionalne mobilnosti kulturnih djelatnika, kulturnih te umjetničkih djela i međukulturalni dijalog.

Naglasak stavljamo na program *Kreativna Europa – program kulture od 2014. do 2020. godine*. Projekt *Kreativna Europa* je sedmogodišnji program namijenjen kulturnom i audiovizualnom sektoru u okviru kojeg se nalaze dva zasebna potprograma – potprogram *Kultura* i potprogram *MEDIA*. Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu djelatnost i kulturu je odgovorna za koordinaciju programa *Kreativna Europa* (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019).

Potprogram *Kultura* nastavak je programa *Kultura 2000* i *Kultura 2007 – 2013*. Potprogram je osnovan 20. prosinca 2013. godine i to Uredbom Europskog parlamenta koja je objavljena u Službenom listu Europske unije. U potprogramu *Kultura* mogu sudjelovati sve pravne, privatne i javne osobe, tijela nacionalne, regionalne i lokalne vlasti čija osnovna djelatnost pripada djelokrugu kulture te se nalaze u jednoj od 28 država članica Unije i prekomorskih zemalja i teritorija Unije (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019). Pod posebnim je uvjetima sudjelovanje otvoreno i za zemlje članice Europskog gospodarskog prostora,

Švicarsku konfederaciju, zemlje pristupnice, kandidatkinje i potencijalne kandidatkinje te zemlje članice Europske politike susjedstva. Sudjelovanje u potprogramu Kultura je moguće kroz četiri vrste natječaja:

1. potpora europskim projektima suradnje;
2. potpora projektima književnih prijevoda;
3. potpora europskim mrežama;
4. potpora europskim platformama (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019).

Projekti se direktno prijavljuju Europskoj komisiji odnosno Izvršnoj agenciji za obrazovanje, audiovizualnu djelatnost i kulturu elektroničkim i poštanskim putem.

Koordinacija programa *Kreativna Europa* na nacionalnoj razini je u nadležnosti Ministarstva kulture čiji je Desk Kreativne Europe izravno zadužen za koordinaciju potprograma Kultura. Ostale inicijative i aktivnosti u okviru potprograma Kultura su:

- Nagrada Europske Unije za glazbu;
- Nagrada Europske Unije za književnost;
- Nagrada Europske Unije za suvremenu arhitekturu;
- Nagrada Europske Unije za kulturnu baštinu;
- Europska prijestolnica kulture;
- Oznaka europske baštine (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019).

Važno je spomenuti i program *Interkulturni gradovi* koji je nastao u okviru potprograma Kultura s ciljem olakšavanja komunikacije i razmjene iskustava među gradovima koji su suočeni s migracijama i kulturnom raznolikošću. Program omogućuje kulturnu interakciju, oblikuje kulturne, obrazovne i socijalne politike, nudi niz obrazovnih i razvojnih mogućnosti te programe razmjene. Potiče se razvoj politika upravljanja različitostima te izgradnja interkulturnog identiteta (Borovac Pečarević, 2014).

Potprogram MEDIA namijenjen je europskoj audiovizualnoj industriji, a u njemu sudjeluju 33 zemlje. Omogućuje potporu europskim filmašima u razvoju novih filmova, traženju partnera te pronalasku publike izvan nacionalnih granica. Njegovim sustavima pružanja financijskih sredstava olakšano je sufinanciranje filmova manjih producerskih tvrtki, koje se često susreću s poteškoćama u pronalaženju izvora

financiranja (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019). Potprogram također podupire razvoj i distribuciju novih filmova, uključujući igrane i dokumentarne filmove, televizijske dramske serije i ostale nove medijske vrste. Ovim programom omogućeno je sufinanciranje radionica usavršavanja namijenjenih mladim i već priznatim filmskim djelatnicima, novih tehnologija te platformi za isporuku audiovizualnoga sadržaja.

Potprogram MEDIA ostvaruje važan doprinos u poticanju kulturne raznolikosti i prekograničnog razumijevanja drugih kultura. Podupire stotinjak europskih filmskih festivala. Novčana sredstva osigurana za rad ovog potprograma iznose više od 800 milijuna eura iz proračuna programa *Kreativne Europe*. Ciljevi Potprograma MEDIA su:

- težiti snažnijem europskom audiovizualnom sektoru, poštujući i prikazujući europski kulturni identitet i naslijeđe;
- povećati optjecaj europskih audiovizualnih djela unutar i izvan Europske unije;
- osnažiti konkurentnost europskog audiovizualnog sektora olakšavajući pristup financiranju i promidžbi korištenja digitalnih tehnologija (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019).

Strategija Europa 2020. i projekt *Europa 2030.* predstavljaju novu generacija javnih politika kojima se nastoji isticati inovacije, stvaralaštvo, znanje, oslanja se na ljudski kapital i promiču europske vrijednosti. *Strategija Europa 2020.* desetogodišnja je strategija Europske unije usmjerena na rast i zapošljavanje koju je Europska komisija pokrenula 2010. godine kako bi ostvarila uvjete za održiv, uključiv i pametan rast. U *Strategiji* je dogovoreno pet glavnih ciljeva:

- zapošljavanje;
- istraživanje i razvoj;
- klimatske promjene / energija;
- obrazovanje;
- socijalna uključenost i smanjenje siromaštva (Vlada Republike Hrvatske, 2019).

Projekt *Europa 2030: Izazovi i mogućnosti* je dokument u kojem se postavljaju pitanja hoće li Unija biti u mogućnosti održati te povećati razinu prosperiteta u

globalnoj ekonomiji i hoće li uspjeti u promicanju i branjenju europskih vrijednosti i interesa.

Europski parlament i Vijeće 2017. godine donijeli su odluku o *Europskoj godini kulturne baštine* 2018. koja je uključivala aktivnosti između prosinca 2017. do prosinca 2018. godine (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019). Cilj je bio potaknuti što više ljudi na otkrivanje i istraživanje europske kulturne baštine. Nastojalo se ojačati osjećaj pripadnosti zajedničkoj europskoj obitelji, a naglasak je stavljan na vrijednosti kulturne baštine za društvo, njezin doprinos gospodarstvu, njezina uloga u europskoj kulturnoj diplomaciji te važnost njezine zaštite kako bi u njoj mogle uživati buduće generacije.

Smatra se kako je zapravo nedovoljna prisutnost hrvatske kulturne scene, produkcije i umjetnosti te međunarodne kulturne suradnje u Uniji. Novim programima i projektima nastoji se promijeniti takvo stanje te pokazati kako se uspješnom implementacijom te provedbom kulturnih programa mogu ostvariti pomaci na kulturnoj sceni države, ostvariti suradnje i potaknuti civilno društvo na uključenje.

4. Europska prijestolnica kulture

Europska prijestolnica kulture je grad u sastavu Europske Unije koji je izabran na razdoblje od jedne godine tijekom kojeg on predstavlja svoj kulturni život i razvoj. Ideja je *Europske prijestolnice kulture* da gradovi koji nose titulu diljem Europe budu u središtu kulturnog života (Ministarstvo Republike Hrvatske, 2019). Ovim projektom nastoji se kroz kulturu i umjetnost nositelju titule prijestolnice kulture poboljšati kvalitetu života i ojačati osjećaj zajedništva cjelokupnog stanovništva. Građanima se pruža prilika da sudjeluju u dugogodišnjim kulturnim i umjetničkim aktivnostima te time ostvare svoju ulogu i pridonese u razvoju grada i kulturnom izražavanju.

Imati titulu i biti europska prijestolnica kulture donosi nov život europskim gradovima. Potiče njihov kulturni, društveni i gospodarski razvoj. Mnogi od njih pokazali su da naslov može biti velika prilika za obnovu urbanih centra čime unose kreativnost, povećava se ukupan broj posjetitelja i stječe međunarodno priznanje. Glavni gradovi kulture ističu bogatstvo europske kulturne raznolikosti i svjež pogled na zajedničku povijest i baštinu. Oni promiču međusobno razumijevanje i pokazuju kako univerzalni jezik kreativnosti otvara Europu kulturama iz cijelog svijeta. Biti europska prijestolnica kulture donosi stvarne i trajne pogodnosti.

Opći ciljevi *Europske prijestolnice kulture* su:

- očuvanje i promocija raznolikosti kultura u Europi i naglasak na njihovim zajedničkim značajkama;
- povećanje osjećaja pripadnosti građana zajedničkom kulturnom prostoru;
- poticanje kulturnog doprinosa dugoročnom razvoju gradova u skladu s njihovim strategijama i prioritetima (Ministarstvo Republike Hrvatske, 2019).

4.1. Povijest Europske prijestolnice kulture

Europska prijestolnica kulture je projekt pokrenut 13. lipnja 1985. godine od strane Vijeća ministara na inicijativu grčke ministrice kulture Meline Mercouri i francuskog ministra kulture Jacka Langa pod nazivom „Europski grad kulture“. Cilj je

bio ukazati na kulturno bogatstvo i raznolikost gradova Unije i Europe te jačanje globalnog položaja pojedine države, regije i grada. Naziv projekta se mijenja 1999. godine u *Europska prijestolnica kulture*. Projekt je isprva financiran iz programa *Kultura 2000*, a danas je sastavni dio programa *Kreativna Europa* tj. potprograma *Kultura* (Borovac Pečarević, 2014).

Od osnutka projekta, titulu prijestolnice kulture su nosili gradovi: Atena, Firenca, Amsterdam, Berlin, Pariz, Glasgow, Dublin, Madrid, Antwerp, Lisabon, Luxembourg, Copenhagen, Thessaloniki, Stockholm, Weimar, Reykjavík, Bergen, Helsinki, Brussels, Prag, Krakow, Santiago de Compostela, Avignon, Bologna, Rotterdam, Porto, Bruges, Salamanca, Graz, Genoa, Lille, Cork, Patras, Sibiu, Liverpool, Stavanger, Linz, Vilnius, Essen, Pécs, Istanbul, Turku, Tallinn, Guimarães, Maribor, Marseille, Košice, Umea, Riga, Mons, Plzen, Donostia, San Sebastián, Wrocław, Aarhus, Pafos, Leeuwarden, Valetta, Matera i Plovdiv (UneCC – The University Network of the European Capitals of Culture, 2019).

Priestolnice su do 2004. godine birane tako da su zemlje članice jednoglasno odabirale gradove koji su najvjerojatnije predstojeće prijestolnice te bi Europska komisija izabranom gradu dala financijsku potporu za njezinu pripremu. Od 2007. godine na snagu je stupila nova procedura odabira po kojoj su zemlje članice postale odgovorne za odabir gradova. U travnju 2014. godine Europski parlament i Vijeće usvojilo je inicijativu prema kojoj je određeno da grad u zemlji kandidatkinji, potencijalni kandidat za članstvo u Europskoj Uniji ili jedna od EFTA/EEA zemalja imaju pravo titule prijestolnice svake treće godine (Creative Europe, 2019). Od 2020. donesena je odluka da se uz dvije prijestolnice kulture iz zemlje članice svake treće godine daju i zemlje koje trenutno nisu dio Unije. Prema tome su za 2020. predložene Irska i Hrvatska, Rumunjska i Grčka za 2021., Litva i Luxembourg za 2022., Ujedinjeno Kraljevstvo i Mađarska za 2023., Austrija i Estonija za 2024., Slovenija i Njemačka za 2025., Finska i Slovačka za 2026., Portugal i Latvija za 2027., Francuska i Češka za 2028., Švedska i Poljska za 2029., Belgija i Cipar za 2030., Španjolska i Malta za 2031., Danska i Bugarska za 2032. te Italija i Nizozemska za 2033. (Borovac Pečarević, 2014).

4.2. Izbor Europske prijestolnice kulture

Šest godina prije godine izbora grada kao prijestolnice kulture, objavljuje se poziv za prijavu putem Ministarstva za kulturu. Gradovi koji su zainteresirani za sudjelovanje na natječaju moraju podnijeti prijedlog na razmatranje. Podnesene prijave pregledavaju se u skladu s postavljenim kriterijima tijekom pred-seleksijske skupine od strane nezavisnih stručnjaka iz područja kulture. Vijeće se dogovara oko popisa gradova od kojih se zatim zahtjeva da dostave detaljnije prijave. Potom se ponovno sastaje kako bi procijenilo konačne prijave i preporučilo jedan grad po zemlji za naslov. Preporučeni grad tada će biti formalno označen kao *Europska prijestolnica kulture*. Uloga Europske komisije je osigurati poštivanje pravila koja su uspostavljena na razini Europske unije. *Europske prijestolnice kulture* formalno su određene četiri godine prije tekuće godine. Vijeće, uz potporu Europske komisije, tijekom te četiri godine pruža podršku europskim prijestolnicama kulture te im daje savjete i pruža vodstvo. Na kraju razdoblja promatranja, Vijeće će razmotriti hoće li preporučiti ili ne da Europska komisija isplati Melina Mercouri nagradu koja trenutno iznosi 1, 5 milijuna eura financiranih iz programa *Kreativne Europe* (Creative Europe, 2019).

Za izbor *Europske prijestolnice kulture* u Hrvatskoj prijave je podnijelo devet gradova: Dubrovnik, Đakovo, Osijek, Pula, Rijeka, Split, Varaždin, Zadar i Zagreb. Prijava se podnosila u obliku Prijavne knjige (gradske kulturne strategije) koja se prezentirala pred Povjerenstvom nezavisnih stručnjaka (panelom). Panel se sastojao od 12 nezavisnih stručnjaka od kojih su 10 imenovala tijela i institucije Europske unije, a dvoje Ministarstvo kulture u suradnji s Europskom komisijom. Panel je Prijavne knjige ocijenio na temelju šest kategorija: doprinos dugoročnoj strategiji razvoja grada, europska dimenzija, kulturni i umjetnički sadržaj, sposobnost provedbe, doseg, upravljanje. Od ukupno devet prijavljenih gradova, u drugi krug izbora ušli su gradovi Dubrovnik, Osijek, Pula i Rijeka. U drugoj fazi panel je prvo obišao gradove finaliste te potom donio odluku prema kojem će grad Rijeka ponijeti titulu prve hrvatske Europske prijestolnice kulture (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2019).

5. Rijeka 2020

Europska prijestolnica kulture je projekt sveukupnog i kulturnog uzdizanja grada. Projekt je kojim hrvatski grad Rijeka želi poboljšati opseg i raznolikost kulturne ponude u gradu, proširiti pristup i sudjelovanje u kulturi, ojačati kapacitete kulturnog sektora i njegove veze s drugim sektorima te povećati međunarodnu vidljivost i profil grada te regije. Program znači ulaganje u sve kulturne institucije, udruge u kulturi i kulturne djelatnike i njihovo djelovanje.

Kako bi se uspješno proveo projekt *Europske prijestolnice kultura* za 2020. godinu, Grad Rijeka i Primorsko – goranska županija zajednički su osnovali Trgovačko društvo RIJEKA 2020 d. o. o. Zadatak Društva je samostalna, efikasna i transparentna provedba projekta *Rijeka 2020* tako da će implementirati operativne, programske i komunikacijske strategije, dok će infrastrukturne investicije obuhvaćene Prijavnom knjigom voditi Grad Rijeka, odnosno Primorsko – goranska županija. Nositelj titule je sam Grad Rijeka, a glavni partneri su Primorsko – goranska županija, Republika Hrvatska te Vlada Republike Hrvatske. Glavni segmenti projekta su:

- nova kulturna infrastruktura (Grad Rijeka, Primorsko-goranska županija);
- EPK program (Agencija Rijeka 2020 d.o.o + partneri);
- promocija grada, regije, države (svi partneri) (*Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture*, 2019).

Trajanje projekta je od 2016. do 2021. godine. U pripremu ovog programa uključena je cijela zajednica. Teži se da ona bude temeljena na suradnji čitavog kulturnog sektora, ali i drugih sektora i dionika u gradu, regiji i šire. Želi se provesti program koji će propitivati kulturne, društvene i gospodarske izazove s kojima se suočavaju suvremena Europa i svijet te koji će ukazati na doprinos kulture održivom razvoju. Do sada je:

- uspješno provedena dva od tri monitoringa pred Panelom stručnjaka i predstavnicima Europske komisije;
- formirana agencija za provedbu projekta (TD Rijeka 2020. d.o.o.);

- formiran osnovni tim projekta;
- osigurana sredstva iz EU fondova za infrastrukturne projekte (Korištenje baštine u turističke svrhe; Riječka aglomeracija – ITU mehanizam);
- prijavljeno 17 projekata na EU fondove i programe ukupne vrijednosti 3 milijuna EUR, koji su vezani uz pripremu i provedbu programa;
- potvrđeno preko 90 partnerstava;
- održano 15 edukativnih programa za 240 sudionika (radionice, seminari, radne prakse u Rijeci i inozemstvu);
- održano 74 pojedinačnih kulturnih događanja (pilot programi) u okviru 12 programa;
- održano više od 10 predstavljanja u inozemstvu (Beč, Novi Sad, München, Pariz, Maribor, Trst, Budimpešta, Aarhus, Leeuwarden, Tokio, Kawasaki...)
- objavljeno oko 300 medijskih objava (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

Projekt se dijeli u četiri faze:

1. mapiranje i pozicioniranje u trajanju od 2016. do 2018. godine;
2. proizvodnja i komunikacija u trajanju od 2018. do 2019. godine;
3. godina Europske prijestolnica kulture – proslava od 2020. do 2021. godine;
4. evaluacija i nasljeđe od 2021. godine na dalje.

Ciljevi projekta jesu ostvariti:

- 450 događaja do 2020. godine;
- 50 događaja 2021. godine;
- 1 000 kulturnih događaja;
- 27 200 m² novih kulturnih infrastruktura;
- 105 turističkih atrakcija;
- 300 partnera;
- uključiti 1 000 volontera;
- 100 osnaženih lokalnih zajednica i građanskih inicijativa.

5.1. Programski pravci

Program projekta *Rijeka 2020* podijeljen je u dvije grupe:

- programski pravci;
- program +.

Programske pravce čine programi: *27 susjedstava*, *Doba moći*, *Dopolavoro*, *Dječja kuća*, *Kuhinja različitosti*, *Lungomare Art* te *Slatko i slano* (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

27 susjedstava je program koji obuhvaća 27 gradova i mjesta Primorsko – goranske županije koja se povezuju sa susjedima u 27 zemalja članica Unije. Cilj je povezati suradnjom i razmjenom iskustava, običaja i svakodnevice stanovnike otoka, obale, zaleđa, gorja grada Rijeke i Europe. Hrvatska susjedstva su: Kampus na Trsatu, Jelenje, Čavle, Praputnjak, Kostrena, Crikvenica, Novi Vinodolski, Lovran, Opatija, Matulji, Kastav, Pehlin, Drenova, Škurinje, Turnić i Mlaka, otok Rab, otok Unije, grad Cres, grad Krk, Malinska, Vrbnik, Gomirje, Mrkopalj, Fužine, Delnice, Brod na Kupu i Gornji Kut. Povezuju se s organizacijama, gradovima i mjestima zemalja Unije, a to su: Immenstad (Njemačka), Prag (Češka), Trst (Italija), Ružomberok (Slovačka), Selnica ob Dravi (Slovenija), National Museum of Archaeology (Malta), Urban Gorillas (Cipar), GreenWise People (Velika Britanija), Oulu (Finska), Lydenskab (Danska), Pomeranija (Poljska), Disorder (Švedska), Stichting Bewegend Beeld (Nizozemska), Global Water Partnership Mediterranean (Grčka), Center for Ecological Learning (Luxembourg), Roma Education Fund (Rumunjska), Camp (Francuska), Bilbao (Španjolska), Riga (Latvija), Estonski prirodoslovni muzej (Estonija), Kaunas (Litva), Kinvara (Irska), Gornja Bela Rečka (Bugarska), 4iS (Portugal), Pečuh (Mađarska), Mons (Belgija), Beč (Austrija). Posjetitelji će moći upoznati kulturu i život susjedstava posjećujući razne manifestacije i događaje kao što su: karneval, znanstveno – edukativni program Nisam robot, festivali Čagaj 2020 i Gomirje harmonika mundijal. Otok Unije slavit će vjetar festivalom puštanja zmajeva, Granična četvrt Drenova povezat će kulturu, prirodu i digitalne tehnologije, a održat će se i niz dokumentarnih filmskih programa kroz Mrežu kina na egzotičnim lokacijama.

Doba moći je program koji progovara o različitim oblicima i odnosima moći preko povijesnih i umjetničkih izložbi, kazališnih, plesnih i opernih predstava i dr. Bogat program čine: izvedbe predstave „Sve što je dobro“ europske kazališne skupine iz Bruxellesa Needcompany, produkcija grčkog koreografa Andonisa Foniadakisa, operna produkcija kao što je Wagnerova „Tristan i Izolda“, izložba riječkog i hrvatskog umjetnika Davida Maljkovića, izložbe koje tematiziraju riječku i europsku povijest, audiovizualna instalacija Anakrono kupalište Heinera Goebbelsa i dr.

Dopolavoro (nakon posla) program je koji se bavi novim oblicima rada koji nisu postojali ili bili rašireni prije desetak godina. Teme programa su povezane s radom, povezane sa stanjem ne – rada, slobodnog vremena i ljenčarenja. Obrađuju se u suradnji s međunarodnim umjetnicima iz područja vizualnih, izvedbenih i novomedijskih umjetnosti. Središnji program je međunarodna izložba „Usijano more“ posvećena novim ekonomijama i oblicima rada povezanim s morem. Na izložbu se veže niz pojedinačnih izložbi, događaja i predstava poput robotske opere ReCallas Medea, koncerta benda sastavljenog od robota Compressorhea, interaktivne robotičke instalacije američkog umjetnika Christiana Ristowa.

Dječja kuća je program namijenjen djeci, stvoren za razmjenu najkreativnijih ideja i zabavu. Sudjelovanjem u *Dječjoj kući* stvara se okvir u kojem djeca imaju pravo razviti svoj potencijal te se slobodno izražavati. Program je bogat, a ističe se Festival Tobogan s nizom radionica i događaja na otvorenom te programom posvećenim liku i djelu legendarnog profesora Baltazara. Također je i niz lutkarskih predstava kao što je kabaret „Bomboniera varietel“, filmske radionice i festival Mjesec dobre dječje knjige.

Kuhinja različitosti je program posvećen migracijama, manjinama, neobičnim spojevima glazbe, kulinarstva, umjetnosti i aktivizma. Uključuje i slavi manjinske kulture i supkulture. Program se najbolje očituje u festivalu svjetske glazbe i gastronomije Porto Etno, a također se sastoji i od nogometno – kulturnog projekta Jedan grad: jedan cilj, Festivala europske kratke priče i Hay Festival.

Lungomare Art je program u kojem je stvoreno jedanaest trajnih instalacija suvremene umjetnosti inspiriranih Kvarnerom koje je odabrao češki kustos Michal Kolaček. Instalacije su postavljene na deset lokacija duž kvarnerske obale i na

otocima. Autori instalacija su renomirani umjetnici i umjetnice, dizajneri i arhitekti iz Hrvatske, Europe, Japana i Čilea. Obilazak instalacija je planiran za ljeto 2020. godine.

Slatko i slano je program kojem je cilj oživljavanje urbanih prostora, bivših industrijskih i lučkih sadržaja te iniciranje promjena. Pod slatko se misli na rijeku Rječinu koja se susreće sa slanim morem. Različitim umjetničkim i kulturnim sadržajima i događajima planira se probuditi grad i skrenuti pozornost na specifičan urbani prostor. Neke od lokacija su: hala Exportdrva, Riječki lukobran, terase nebodera i Školjić (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

Program + čine programi: *Civilne inicijative*, *Karneval*, *RiHub*, *Konferencije*, *Učionica* i *Zeleni val* (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

Civilne inicijative je program kojem je cilj aktivno uključivanje građana u kreiranje kulturnih te društvenih programa, poticanje produkcijskih i organizacijskih kapaciteta neformalnih civilnih grupa. Želi se omogućiti aktivna participacija građana u proizvodnji kulturnih programa te potaknuti odgovornost u odlučivanju o relevantnosti prijavljenih kulturnih programa za širu zajednicu. Sustavom mikropotpore podržat će se kulturne i društvene inicijative građana, neformalnih civilnih grupa i udruga. Odluke će donositi komisije sastavljene od predstavnika različitih grupacije građanki i građana grada Rijeke.

Karneval je jedna od najstarijih tradicija riječkog područja te je treći najveći svjetski karneval kojeg godišnje posjeti više od 50 000 ljudi. *Karneval* će biti spektakl svečanog otvaranja i zatvaranja projekta *Rijeka 2020* uz tradicionalno sudjelovanje karnevalskih rupa te vrhunskih europskih umjetnika.

RiHub je mjesto razmjene, susreta i zajedničkog djelovanja gdje će se održavati predstavljanja o uspješnim građanskim inicijativama diljem Europe i svijeta. Mjesto gdje će građani moći predlagati, razvijati i provoditi projekte vezane za programe *Civilnih inicijativa* i *Zelenog vala*. *RiHub* također otvara vrata i ostalim potencijalnim partnerima koji trebaju visokokvalitetni prostor za vlastite programe.

Konferencije je program koji se sastoji od dva osnovna cilja:

1. doprinijeti internacionalizaciji i otvaranju grada i županije. Stvoriti strateška međunarodna partnerstva, pozicionirati Rijeku kao relevantni regionalni centar kulturnih politika i menadžmenta u kulturi. Promovirati Rijeku, Primorsko-goransku županiju i Hrvatsku putem ciljane mobilnosti stručnjaka iz područja umjetnosti i kulture, kulturnih i kreativnih industrija te drugih sektora povezanih s kulturom;
2. usmjeravati pažnju međunarodne javnosti na 2020. godinu i na Rijeku kao destinaciju, odnosno na Republiku Hrvatsku kao prostor visokokvalitetne kulturno-turističke ponude. Izgradnja pozitivnog imidža u inozemstvu kroz promocije u inozemstvu, s posebnim naglaskom na promocije u suradnji s diplomatskim predstavništvima zemlje.

Učionica je program učenja za daljnju izgradnju kapaciteta kulturnog sektora i osnaživanje lokalne zajednice. Aktivnosti se sastoje od radionica, ljetne škole, mentorstva, uspostave programa cjeloživotnog obrazovanja, studijska putovanja, konferencije, seminari, radne prakse, skupova i sastanaka. Osnovne teme programa su prostor i tehnika, upravljanje i vodstvo te publika i izgradnja zajednice.

Zeleni val je program koji je posvećen ekološkom aspektu grada. Program je usmjeren na poboljšanje mikroklimе na ulicama i trgovima grada te na razvoj ekološke svijesti građana (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

5.2. Revitalizacija kulturne baštine

Grad Rijeka je u sklopu projekta *Rijeka 2020* planirala revitalizirati sljedeće objekte: H - objekt kompleksa Benčić (Muzej moderne i suvremene umjetnosti), Ex Bernardi (RiHub EPK), Ciglena kuća kompleksa Benčić (Gradska knjižnica Rijeka, Art-kino, Gradsko kazalište lutaka, MMSU, Vijeće mladih Benčić, ostali korisnici), Upravna zgrada bivše tvornice šećera (Muzej grada Rijeke) i Brod Galeb (Muzej grada Rijeke).

H – objekt Komplexa Benčić projekt je kojim Muzej moderne i suvremene umjetnosti nakon više desetljeća konačno ima vlastiti prostor u kojem neometano može provoditi svoje djelovanje. Muzej moderne i suvremene umjetnosti osnovan je 1948. godine kao Galerija likovnih umjetnosti. Otvorenje je održano 1949. godine u Domu kulture Vladimir Švalba Vid (Guvernerova palača). Sedam godina kasnije preselio se na drugi kat zgrade Sveučilišne knjižnice u Ulici Dolac. Sveukupno je tri puta mijenjao naziv: 1962. godine postaje Moderna galerija, 1999. Moderna galerija – Muzej moderne i suvremene umjetnosti, a od 2003. godine do danas nosi naziv Muzej moderne i suvremene umjetnosti. Ukupne površine od 1 550 m², *H – objekt* predstavljao je Hrvatsku na Venecijanskom bijenalu – 15. Međunarodnoj izložbi arhitekture. Za realizaciju ovog projekta grad Rijeka je izdvojio 1.159.512 eura, a uređenje je završilo u rujnu 2017. godine (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

Ex Bernardi je prostor tj. zgrada podignuta 1916. godine zahvaljujući namjeri gradskog Zavoda za zaštitu djece da u njoj započne s radom prvi riječki dječji vrtić. Iako je isprva namjena zgrade bila za dječji vrtić, posljednjih godina je on prostor u kojem se odvija trgovina pa su tako u prizemlju zgrade radile prodavaonice Solidarnost, Domus, Bernardi i Abigliamenti. Prostor će biti korišten za djelovanje RiHuba. RiHub je zamišljen kao otvoren i aktivan prostor s djelovanjem 0 – 24h. Uz Društvo Rijeka 2020 – EPK, u prostor će useliti i drugi javni programi od kojih je najvažniji cjelovit sustav jačanja zajednice građana građanskim inicijativama, da bi se postigla što veća uključenost Riječanki i Riječana u planiranje, odlučivanje i nadzor nad ostvarivanjem ideja za poboljšanje života u gradu. U RiHub će se redovito dovoditi autore ili voditelje najinovativnijih i najuspješnijih građanskih inicijativa iz cijele Europe. Oni će ponuditi poticaj i konkretnu pomoć riječkim stanovnicima koji se žele aktivno uključiti u traženje novih rješenja za kvalitetniji gradski život. Radni prostori uključivat će urede te prostore povremenog, privremenog, samostalnog i zajedničkog rada. Također se formiraju i društveni prostori, koji mogu primiti veći broj korisnika i služiti kao prostori za informiranje, edukaciju, prezentacije, izvedbe. Uz radne i društvene sadržavat će i druge prostore kao što su kafić, dnevni boravak i tamna soba. Površina mu iznosi 1 025 m², grad Rijeka je izdvojila 501.639 eura. Uređenje je završilo u rujnu 2018. godine (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

U tzv. *T-objektu* bivšeg tvorničkog kompleksa Benčić svoje djelovanje će provoditi Gradska knjižnica Rijeka. Zadaća Gradske knjižnice je omogućiti građanima pristup knjigama svih vrsta, žanrova i autora te intenzivno poticati čitanje i upotrebu knjižničnih usluga. U prostoru će biti odjeli publicistike, znanosti, književnosti, narodna čitaonica, odjel periodike i službe općih poslova, nabave i obrade, matična služba, služba za odnose s javnošću i programe koji se danas nalaze u prostorima izvan knjižnice. Površina prostora od 4 530 m² grad Rijeku i ITU mehanizam koštat će 12.182.693 eura. Predviđeni završetak radova je ožujak 2021. godine (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

Ciglena kuća kompleksa Benčić namijenjena je djeci, premda je bila izgrađena za potrebe drugih svrha. U sklopu tvorničkog kompleksa Benčić pojavila se 1889. godine kao objekt za sušenje duhana, za potrebe Tvornice duhana koja je djelovala na toj lokaciji. Građevina je s vremenom postala zanemarena, zbog čega je došlo i do propadanja. Predviđeno vrijeme trajanja obnove je do lipnja 2020, a do tada Dječja kuća će biti pokretna i svoj će program razvijati na raznim riječkim lokacijama, ali i izvan Rijeke. Površina prostora iznosi 1 948 m², a ulaganje iznosi 9.244.853 eura (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

Upravna zgrada bivše tvornice šećera kompleksa Benčić postat će novi dom Muzeja Grada. Zgrada koja sadrži freske i ima povijesno značenje pruža uvid u faze razvoja Rijeke u doba industrijske revolucije kao i u doba kada je Rijeka bila jedna od najbitnijih luka na Mediteranu. Stalni postav novog Muzeja Grada omogućit će građanima Rijeke i posjetiteljima da bolje razumiju povijest Rijeke. Za najviši standard postava odgovorna je hrvatska dizajnerica Nikolina Jelavić Mitrović te autorica nagrađenog postava Muzeja Sinjske alke. Muzej će uz stalni postav nastaviti s tradicijom periodičkih studijskih izložbi. Ulaganja u Muzej grada Rijeke iznose 7.457.939 eura, površina je 4 272 m², a predviđen završetak radova je travanj 2020. godine (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

Brod Galeb izgrađen je 1938. za potrebe talijanske trgovačke kompanije Regia Azienda Monopoli Banane te je plovio pod nazivom Ramb III. Prva uloga bila mu je trgovina južnim voćem, a u Drugom svjetskom ratu postao je talijanska krstarica. Bio je torpediran, a potom je preuređen u njemačkog minopolagača Kiebitz. Završetkom rata potopljen je u riječkoj luci. Godine 1947. bio je izvađen i uređen u školski brod

Jugoslavenske ratne mornarice. Pod imenom Galeb, postao je rezidencija Josipa Broza Tita koji je njime plovio od 1953. do 1979. godine. Brod je u vlasništvu grada Rijeke od 2009. godine. Očekuje se kako će brod Galeb postati jedna od vodećih gradskih turističkih atrakcija u 2020., a i kasnije. Za potrebe ovog projekta izdvojit će se 5.029.640 eura. Vrijeme završetka obnove nije objavljeno (Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, 2019).

Od ukupno šest planiranih obnova i prenamjena prostora, grad Rijeka je kroz projekt *Rijeka 2020* do sad uspio realizirati obnovu H – objekta kompleksa Benčić i Ex Bernardi dok se za ostale projekte obnova planira dovršiti u 2020. i 2021. godini.

6. ZAKLJUČAK

Smatrali kulturu djelom, praksom, vjerovanjem, idealnom, socijalnom, ekonomskom, umjetnošću ili bilo kako drugo, možemo se složiti kako je kultura ono što jesmo i ono po čemu se razlikujemo od pojedinaca, grupa, društava. Živeći u europskom društvu kao europski, a opet građanin pojedine zemlje, susrećemo se s kulturom tj. kulturama drugih koje su svaka posebna na svoj način. Kako bismo naučili poštovati, promicati i cijeliti vlastitu kulturu potrebno je isto tako učiti, upoznavati, poštovati i promicati ostale europske kulture. Izradom te provedbom kvalitetnih kulturnih, ali i drugih politika, poštovanje i promicanje kulturne raznolikosti dopire u sve društvene slojeve. Ostvarivanjem međunarodne kulturne suradnje raznim projektima i programima pruža se prilika apsolutno svakom pojedincu bilo kojeg društva da se uključi u stvaranje, življenje i promicanje kako vlastite tako i „druge“ kulture. Pokazuje se kako su programi Europske unije poput Kreativna Europa – program kulture od 2014. do 2020. pomogli oživjeti kulturnu scenu gradova. Titula Europske prijestolnice kulture je jedna od najznačajnijih titula kako za grad Rijeku tako i za cijelu Hrvatsku. Upravo je ovim projektom i titulom grad Rijeka potvrdila ulogu kulturne raznolikosti u svojem gradu predstavljena kao „luka različitosti“. Bogatim kulturnim programima raspoređenim na cjelokupan teritorij grada i županije, konferencijama, manifestacijama i radionicama grad je oživio svoju kulturnu povijest i običaje te prikazao koliko je zapravo svaka kultura grada bogata na mikrorazinama. Pažnju koja je posvećena kulturi, obnovi kulturnih objekata, kreiranju novih i nadogradnja starih kulturnih događaja potrebno je održavati i nakon završetka projekta Rijeka 2020. te dovršetka planiranih ciljeva. Projekt je jedan od prvih koraka koji je grad napravio kako bi pokrenuo nešto što nam je svakidašnje, poznato i osobno – kulturu. Na temeljima koji su postavljeni početkom projekta Rijeka 2020 potrebno je graditi kulturnu budućnost.

7. POPIS LITERATURE I DRUGIH IZVORA

KNJIGE:

1. Borovac Pečarević, M. (2014). *Perspektive razvoja europske kulturne politike: interkulturni dijalog i multikulturalnost*. Zagreb: AGM;
2. Cvjetičanin, B. (2014). *Kultura u doba mreža. Ogledi o kulturnoj politici*. Zagreb: Hrvatska Sveučilišna naklada;
3. Cvjetičanin, B., Katunarić, V. ur. (2003). *Hrvatska u 21. stoljeću – Strategija kulturnog razvitka*. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske;
4. Eagleton, T. (2002). *Ideja kulture*. Zagreb: Jesenski i Turk;
5. Jelavić, A. ur. (2007). *Program Europske unije za kulturu*. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske;
6. Jelinčić, D. A., Gulišija, D., Bekić, J. (2010). *Kultura, turizam, interkulturalizam*. Zagreb: Meandarmedia;
7. Švob – Đokić, N. ur. (2010). *Kultura/multikultura*. Zagreb: Jesenski i Turk;
8. Višnić, E., Dragojević, S. ur. (2008). *Kulturne politike odozdo. Nezavisna kultura i nove suradničke prakse u Hrvatskoj*. Amsterdam, Bukurešt, Zagreb: Policies for Culture;
9. Vujčić, V. (2008). *Kultura i politika*. Zagreb: Politička kultura.

MEĐUNARODNI UGOVORI:

1. Narodne novine – međunarodni ugovori broj 5/2006 (2006). *Konvencija o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja*. Zagreb: Narodne novine.

ZAKONI:

1. Narodne novine 48/2004 (2004). *Zakon o kulturnim vijećima*. Zagreb: Narodne novine.

STRATEGIJE:

1. Gradsko vijeće Grada Rijeke (2013). *Strategija razvoja Grada Rijeke za razdoblje 2014. – 2020. godine*. Rijeka: Gradsko vijeće Grada Rijeke;
2. Gradsko vijeće Grada Rijeke (2013). *Strategija kulturnog razvitka Grada Rijeke 2013. – 2020.* Rijeka: Gradsko vijeće Grada Rijeke.

INTERNETSKI IZVORI:

1. Creative Europe, dostupno na: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en . Pristupljeno: 12. rujna 2019.;
2. Compendium, cultural policies & trends, dostupno na: <http://www.culturalpolicies.net/web/compendium.php> . Pristupljeno 12. rujna 2019.;
3. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=9390> . Pristupljeno 12. rujna 2019.
4. The University Network of the European Capitals of Culture (UNeECC), dostupno na: <https://uneecc.org/european-capitals-of-culture/history/> . Pristupljeno 12. rujna 2019.;
5. Vlada Republike Hrvatske, dostupno na: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454> . Pristupljeno: 12. rujna 2019.

SAŽETAK

Proučavanjem kulture i njezinog značenja u svakodnevnom životu otvaramo brojna pitanja od kojih je prvo i najbitnije – što je to uopće kultura? Brojne su definicije i značenja samog pojma. Kultura je (jednostavno rečeno) sve ljudsko djelovanje, od slikarstva do digitalnih tehnologija. Propitivanjem kulture dolazimo do kulturne raznolikosti koja je osnovno obilježje Europske unije i njezinih država sastavnica. Ovim završnim radom nastoji se kulturu i kulturnu raznolikost predstaviti kroz pravni okvir kulturnih politika Europske unije i njezinih kulturnih programa te projekata čija je glavna funkcija promicanje međunarodne kulturne suradnje. Naglasak se stavlja na jedan od programa, program Kreativna Europa – program kulture od 2014. do 2020. godine tj. na program Europske prijestolnice kulture čiju titulu nosi hrvatski grad Rijeka. Projekt je stvoren kako bi pomogao gradovima Europe u poboljšanju i podizanju kulturne scene, obnavljanju gradske baštine te uključenju cjelokupne zajednice grada u kulturni život. Prikazat će se ciljevi projekta Rijeka 2020 te koliko je uspješna njihova provedba.

Ključne riječi: kultura, kulturna raznolikost, Europska unija, kulturni programi, suradnja, Rijeka 2020

ABSTRACT

By studying the culture and its meaning in our daily lives, we ask ourselves a number of questions, the first and most important question - What is culture at all? There are numerous definitions and meanings of the term itself. Culture is (simply said) all of the human activity, from painting to digital technology. By questioning culture, we come to cultural diversity, which is a fundamental feature of the European Union and its countries. This final paper seeks to present culture and cultural diversity through the legal framework of the European Union's cultural policies and its cultural programs and projects whose main function is to promote international cultural cooperation. The emphasis is placed on one of the programs, the Creative Europe - Culture Program from 2014 to 2020, that is, to the program of the European Capital of Culture, which title goes to the Croatian city of Rijeka. The project was created to help cities in Europe improve and elevate the cultural scene, restore the city's heritage and engage the city's entire community in cultural life. It will show the goals of the Rijeka 2020 project and how successful they have been implemented.

Keywords: culture, cultural diversity, European Union, cultural programs, cooperation, Rijeka 2020